

ФАРМАЦЕВТИЧНІ НАУКИ

Кокус В.В.

головний бібліотекар,

Наукова бібліотека

Вінницького національного медичного університету

імені М.І. Пирогова

ЮЛІЙ СЕМЕНОВИЧ ГРОСМАН – ОРГАНІЗАТОР І ПЕРШИЙ ЗАВДУВАЧ КАФЕДРИ ФАРМАКОЛОГІЇ ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО ІНСТИТУТУ (1937–1941 РР.)

Упродовж всієї своєї 100-річної історії Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова гуртував навколо себе найкращих викладачів та науковців. У 1937 р. до Вінницького державного медичного інституту для організації кафедри фармакології з Одеси був запрошений молодий науковець, фармаколог, доцент Юлій Семенович Гросман.

Ю. С. Гросман народився 12 жовтня 1910 р. в м. Одеса у родині лікарів. Середню освіту здобув у хімічній професійно-технічній школі. У 1926–1928 рр. працював хіміком-лаборантом. Упродовж 1928–1932 рр. навчався в Одеському державному медичному інституті. У 1932–1935 рр. Ю. С. Гросман – аспірант і одночасно асистент кафедри фармакології того самого навчального закладу. Під керівництвом професора С. В. Циганова у 1936 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: «Експериментальні матеріали до питання про лізати» [6, с. 45].

У 1937 р. доцент Ю. С. Гросман переходить на роботу до Вінницького державного медичного інституту, де організовує та очолює кафедру фармакології. Під його керівництвом створювалась та розширювалась її матеріально-технічна база, удосконалювався навчальний процес. Наукова діяльність співробітників кафедри в цей час була пов'язана з дослідженням впливу теофіліну на кровеносні судини. В цей період на кафедрі працювали асистенти Ф. П. Ольгіна, Ф. С. Литвак та М. І. Газе. У 1938 р. Ю. С. Гросман на науковій медичній конференції Вінницького

медичного інституту виступив з доповіддю «Про зміни дихання при роздратуванні верхніх та нижніх дихальних шляхів» [7, с. 4]. Того самого року у журналі «Експериментальна медицина» була опублікована його стаття «Про вплив деяких вегетативних отрут і снотворних речовин на рефлекси з верхніх та нижніх дихальних шляхів». У 1940 р. у газеті «Більшовицька правда» Ю. С. Гросман опублікував статтю «Перший російський наркотизатор», в якій розглянув внесок видатного російського хірурга М. І. Пирогова у застосування наркозу під час хірургічних операцій [2, с. 4].

У 1940 р. Ю. С. Гросман у співавторстві з М. І. Газе видав короткий рецептурний довідник для лікарів, в якому були зібрані найпростіші, найбільш уживані рецептурні формули. Крім рецептурних формул, автори включили в це видання таблицю вищих разових та добових доз отруйних та сильнодіючих речовин, таблицю отрут, протиотрут і лікарських засобів при отруєннях, а також деякі несумісні лікарські суміші.

У 1941 р. в зв'язку з початком війни Ю. С. Гросман евакуювався до Узбекистану, де читав курс токсикології в Ташкентському медичному інституті. В грудні 1942 р. був мобілізований Ташкентським міським військовим комісаріатом до лав Червоної армії. Проходив службу на посаді начальника лікувально-евакуаційного відділення санітарного відділу армії і армійського токсиколога 69-ї Армії 1-го Білоруського фронту [1, с. 124]. Підготував низку оборонних праць з питань військової токсикології бойових отруйних речовин. Був демобілізований у 1945 р. у званні підполковника медичної служби. За участь у Другій світовій війні Ю. С. Гросман був нагороджений орденом Червоної зірки (1944) та Вітчизняної війни II ступеня (1945), медалями «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (1945), «За звільнення Варшави», «За взяття Берліна» [5, с. 40].

Після демобілізації у жовтні 1945 р. Ю. С. Гросман повернувся до Одеського державного медичного інституту, де отримав посаду доцента кафедри фармакології. Весною 1946 р. організував в Івано-Франківському державному медичному інституті кафедру фармакології і читав там лекційний курс [3, с. 637].

У 1952 р. Ю. С. Гросман захистив докторську дисертацію на тему: «Експериментальні матеріали до патогенезу і вітамінотерапії опікового шоку» і отримав вчене звання професора. Він встановив важливі в патогенетичному відношенні факти порушення процесів

фосфорилювання і всмоктування вуглеводів при шоккових станах, пов'язаних із дисфункцією кори наднирників, а також довів високу ефективність застосування значних доз вітаміну С та комплексу вітамінів групи В при цій патології [4, с. 380]. Вчений вважав аскорбінову кислоту при опіковому шоці одним із видів патогенетичної терапії.

Упродовж 1954–1972 рр. Ю. С. Гросман перебував на посаді завідувача кафедри фармакології Пермського державного медичного інституту (РФ), а з 1959 р. до 1965 р. за сумісництвом очолював курс фармакології у Пермському державному фармацевтичному інституті [5, с. 40]. Під його керівництвом успішно розроблялися різні питання розвитку фармакології і експериментально-терапевтичного застосування вітамінів, протизапальних засобів, а також проводилися пошуки нових біологічно активних сполук [6, с. 45]. За цей час він сформував колектив кваліфікованих фармакологів, педагогів і науковців, в значній мірі удосконалив педагогічний процес, зробив величезний внесок у наукову роботу не лише кафедри, але й всього інституту.

Під керівництвом Ю. С. Гросмана було розпочато вивчення протизапальних властивостей низки вітамінів і синтезованих сполук та їх вплив на фагоцитоз. Показана можливість застосування вітамінів для регуляції запального процесу і стимуляції фагоцитозу, з'ясовано їх вплив на медіатори запалення та ін. За його участю на основі ніотинової кислоти і піразолону було синтезовано новий протизапальний препарат – нікофезон. Скринінг великого ряду С-заміщених похідних фенілбутазону дозволив вченому знайти декілька перспективних активних і малотоксичних сполук. В низці своїх праць Ю. С. Гросман показав можливість застосування антифлогістиків для регуляції проникності гісто-гематичних бар'єрів. В майбутньому він очолив експериментальне вивчення можливості застосування вітамінів для терапії гіпоксії переважно центрального, легеневого і тканинного типу, а також токсичних уражень печінки [4, с. 380].

У серії праць Ю. С. Гросман висвітив високу протизапальну активність нікотинату натрію. Згодом протизапальні властивості цього препарату були клінічно підтверджені і використовувалися в очній практиці при лікуванні кератитів. Науковець довів здатність препаратів ніотинової кислоти стимулювати імунологічні та репаративні процеси в організмі. На основі досліджень він також встановив закономірності найбільш ефективної комбінації вітамінів і гідрокортизону при лікуванні запальних процесів.

Ю. С. Гросман опублікував понад 70 наукових праць, значна частина яких була оприлюднена на міжнародних і всесоюзних форумах фармакологів і фізіологів [3, с. 637].

Науковець приділяв значну увагу підготовці кваліфікованих спеціалістів-фармакологів, під його керівництвом були захищені 4 докторські і 17 кандидатських дисертацій. Його учні очолювали кафедри і лабораторії інших навчальних закладів і науково-дослідних інститутів. Велику увагу Юлій Семенович приділяв навчально-методичній роботі. Працюючи у Пермському медичному інституті, він користувався великою повагою у студентів і співробітників як прекрасний науковець, лектор, педагог і вихователь. Ю. С. Гросман активно займався громадською роботою, був деканом факультету, головою центральної методичної комісії, науковим консультантом студентського наукового товариства, упродовж кількох років очолював методичну раду інституту [4, с. 380].

Ю. С. Гросман обирався членом правління Всесоюзного товариства фармакологів, головою його Пермського відділення, членом редакційної ради журналу «Фармакология и токсикология» [3, с. 637]. За плідну наукову та громадську діяльність був нагороджений низкою премій та відзнак, зокрема знаком «Відмінник охорони здоров'я» та «Знак Пошани» [8, с. 148].

Пішов із життя Юлій Семенович Гросман у 1972 р. в м. Перм (РФ) після важкої та тривалої хвороби.

Список використаних джерел:

1. Вклад Молотовского фармацевтического института в Великую Победу : биогр. сб. / Перм. гос. фармацевт. акад. ; сост. Е. С. Ворожцова. – Перм, 2020. – 161 с.
2. Гросман Ю. С. Перший російський наркотизатор / Ю. С. Гросман // Більшов. правда. – 1940. – 26 листоп. (№ 274). – С. 4.
3. Ю. С. Гросман : (к 60-летию со дня рождения) // Фармакология и токсикология. – 1971. – № 5. – С. 637.
4. Ю. С. Гросман : [некролог] // Фармакология и токсикология. – 1973. – № 3. – С. 380.
5. Гросман Юлій Семенович // Війна пройшлася по їхніх долях. Книга пам'яті Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова : в 2-х ч. Ч. 1 / уклад.: О. А. Юрчишина, М. Г. Домненко, В. В. Кокус. – Вінниця, 2021. – С. 39–40.

6. Кафедрі фармакології ВНМУ – 70 років / уклад.: Г. І. Степанюк, Н. І. Іванова. – Вінниця : Континент-Прим, 2007. – 288 с.

7. Наукова медична конференція у Вінниці // Більшов. правда – 1938. – 11 листоп. (№ 259) – С. 4.

8. 110 років тому народився Гросман Юлій Семенович // ВНМУ ім. М. І. Пирогова : ювілеї, події, дати – 2020 : календар знамен. і пам'ят. дат / уклад.: О. А. Юрчишина, В. В. Кокус ; відп. за вип. Н. М. Кравчук. – Вінниця, 2019. – С. 148.